

TĖVYNĖS SAJUNGOS-LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ 2023 M. SAVIVALDOS RINKIMŲ PROGRAMA

DRAUGIŠKA SAVIVALDA

Pastarųjų metų geopolitiniai ir valstybiniai iššūkiai parodė, kad savivaldos vaidmuo yra itin svarbus ne tik užtikrinant svarbias viešąsias paslaugas, bet ir operatyviai reaguojant į ekstremalias situacijas. Visgi kartu šie kriziniai iššūkiai išryškino ir silpnąsias vietas savivaldos sistemos puses. Ne reti vietinės biurokratijos nekompetencijos pavyzdžiai; savivaldos vadovų nepasirengimas, negebėjimas ir nenoras priimti ekstremalioje situacijoje būtinus sprendimus; vis dar aukštas korupcijos ir nepotizmo lygis; negebėjimas pasitelkti bendruomenės ir tinkamai atliepti gyventojų poreikius; vyraujantis ne „savivaldus“ ir bendruomeniškas, o valdiškas požiūris, kai tikima, jog valdžia viską žino geriausiai.

Lietuvos savivaldybės tuo pačiu yra ir labai skirtingos – dydžiu, geografinė padėtimi, vienos stipri pramonė, kitose vyrauja kurortinės teritorijos, vienos žmonių netenkina sveikatos paslaugų kokybė, kitose gyventojai skundžiasi prasta kelių ir gatvių būkle. Savivalda yra įvairi, todėl rengiant šią programą galvota apie tai, kokios problemos ir kokios vizijos galėtų vienyti tarpusavyje labai skirtingas Lietuvos vietas – ką galime bendrai užsibrėžti padedant savivaldai stiprėti, tapti gyventojams draugiška organizacija, kuria jie galėtų betarpiškai pasitikėti bet kokioje situacijoje.

Siekiant šių tikslų turime aiškiai įsipareigoti keisti savivaldos veidą ir bendravimo su žmonėmis būdus. Lietuvai reikalinga savivalda, kurioje žmogus jaustųsi saugus ir gerbiamas. Savivalda, kuri būtų draugiška kiekvienam jos bendruomenės nariui, kurioje keistųsi santykis tarp gyventojų ir vietos institucijų, augtų tarpusavio pasitikėjimas ir saugumo jausmas. Visa tai reikalauja ne tik stiprių ir kompetentingų, bet ir empatiškų savivaldybių tarybų bei merų, kurie užuot tik pompastiškai karpę naujų statinių inauguracijos juosteles, siektų geresnio, nuoširdesnio santykio su žmonėmis, sutelktų dėmesį į bendruomenių stiprinimą, savivaldos institucijų skaidrinimą ir sprendimus tose srityse, kurios rezultatus duos tik ilguoju laikotarpiu. Būtent tokiu keliu žengti įsipareigoja TS-LKD kandidatai merų ir tarybų rinkimuose.

Šiems pokyčiams 18-oji Vyriausybė ir šio Seimo dauguma sukūrė itin tvirtą finansinį pagrindą. Pirmą kartą Lietuvos istorijoje, 2023 m. savivaldai bus skiriamas 5 milijardų eurų finansavimas. Lyginant su 2021 m., 2023 m. savivaldybių biudžetai augs nuo 3,8 mlrd. iki 5 mlrd. eurų, arba daugiau nei 31 proc. Taip pat daugiau nei dvigubai padidėjo skolinimosi apimtis pagal esamą reguliavimą, suteikiant platesnes galimybes greičiau įgyvendinti svarbiausius projektus. Nuo 2023 metų savivaldybės galės pasiskolinti iki bene 98 mln. eurų, kai 2021 metais limitas siekė 45 mln. eurų. Iš šių lėšų savivaldybės papildomai galės užtikrinti spartesnį rajonų ir miestų gyvenimo kokybės gerinimą.

TS-LKD skyriai šioms savivaldos rinkimams parengė išskirtinai stiprias vietas rinkimų programas. Šioje nacionalinėje programoje pateikiame svarbiausius bendruosius įsipareigojimus:

1. **Keliame aukščiausius moralės ir etikos standartus savo politikams.** Ne kartą esame įrodę, kad skaidrumas mums ne deklaracija, o svarbi vertybė. 2020 m. Seimo rinkimuose įdiegtas etikos kodeksas veiksminga prevencija ir aiškus moralinis įsipareigojimas taps taikomu pavyzdžiu ir TS-LKD atstovams savivaldoje.
2. **Skatinsime ir puoselėsime vietinę demokratiją.** Savivaldoje turi būti girdimi visi balsai: tiek mero, tiek valdančiosios daugumos narių, tiek opozicijos ir bendruomenių. Įsipareigojame gerbti merų ir valdančiųjų daugumų teisę skaidriai įgyvendinti tuos pažadus, kuriuos davė rinkėjams, tačiau kartu pabrėžiame ir savivaldybių opozicijos teisę demokratinėmis priemonėmis vykdyti valdžios kontrolę, teikti alternatyvą priimamiems sprendimams. Įgyvendinat naują vietos savivaldos modelį, kurio dėka sustiprės merų galios, įsipareigojame stiprinti savivaldybių opozicijų galias, tobulinti savivaldos kontrolės mechanizmus, kurie leistų mažinti korupcijos ir nepotizmo apraiškas.
3. **Keisime savivaldos požiūrį į žmogų ir bendruomenes.** Savivalda turi būti artima ir draugiška, o gyventojas užėjęs į savivaldybės instituciją turi gauti ne atsakymą, ko ta institucija negali, o pagalbą ir jo problemos sprendimą. Todėl TS-LKD atstovai savivaldoje įsipareigoja kelti gyventojų aptarnavimo standartus, žymiai daugiau ir dažniau tartis su vietos bendruomenėmis priimant sprendimus.
4. **Savivaldos lygmenyje įgyvendinsime galutinę ir negrįžtamą viešųjų erdvių desovietizaciją.** TS-LKD ištakos visuomet buvo mūsų bendruomenės stiprybės šaltiniu, Sąjūdžio idėjomis ir vertybėmis grįsta politika yra išskirtinis mūsų politinės jėgos bruožas. Europoje įsiliepsnojus karui ir atgimus Rusijos imperialistinėms ambicijoms, istorinės atminties politikai tenka ypatingas vaidmuo. Plėsimė bendruomenės žinias ir supratimą apie totalitarinių režimų ideologijų žalą, įvykdytus ir vykdomus nusikaltimus. Atsisipirti Rusijos minkštajai galiai, propagandai ir dezinformacijai padės ne tik viešųjų erdvių išvalymas, bet ir formuojamas Lietuvos švelniosios galios naratyvas, patriotiškumo ir bendruomeniškumo ugdymas.
5. Savivaldos kultūros įstaigų veiklos ašimi taps **vakarietiškos kultūros vertybes ir modernų mūsų tautinį identitetą bei palikimą puoselėjančios veiklos.** Stipri ir nepriklausoma regioninė žiniasklaida, prieinamas profesionalusis menas ir įtrauki kultūra mažins kultūrinę ir informacinę atskirtį, gilins bendruomenės žinias bei įgūdžius, didins visuomenės atsparumą.
6. **Sieksime įgalinti senjorus.** Senjorų balso savivaldoje sustiprinimui kartu su jiems atstovaujančiomis organizacijomis prie savivaldybių tarybų kursime senjorų reikalų tarybas.
7. **Gyventojus mokysime skaitmeninio raštingumo,** pasitelkdami bendruomenes ir savanorius: kaip naudotis elektronine bankininkyste, kaip užsiregistruoti pas gydytojus, kaip sumokėti mokesčius, kaip užpildyti paraiškas kompensacijoms gauti, kaip saugiai naudotis internetu ir kitų paslaugų.
8. **Plėtosime individualias socialines paslaugas, ypač darbo rinkai besirengiantiems asmenims,** nes tai yra galimybė mažinti ilgalaikių ir įvairių socialinių problemų turinčių asmenų galimybes grįžti į visavertį gyvenimą. Aktyviai įgyvendinsime galimybes įdarbinti daugiau neįgalių asmenų pasinaudojant asmeninio asistento paslaugos bei užimtumo programų teikiamomis naujomis galimybėmis.
9. **Investicinei aplinkai vystyti** TS-LKD valdomos savivaldybės tikslingai išnaudos fiskalinę erdvę, kylančią iš **rekordinio dydžio savivaldybių biudžetų** ir lankstesnių

skolinimosi taisyklių, nukreipiant lėšas vietos infrastruktūros plėtrai ir viešųjų paslaugų kokybės gerinimui. Taip pat bus siekiama efektyvinti pajamų surinkimą iš turimų šaltinių, tokiu būdu didinant savivaldybių finansinį savarankiškumą.

10. TS-LKD valdomos savivaldybės dar labiau atsivers vietos gyventojams **diegdamos dalyvaujамąjį biudžetą**, kuomet nuo 1 iki 5 proc. savivaldybės biudžeto lėšų bus skirstomos per bendruomenes. Greta to atversime viešuosius duomenis ir juos pateiksime taip, kad informacija gyventojams būtų paprastai ir aiškiai suprantama.
11. **Plėtosime informavimo ir viešųjų paslaugų centrus**, kuriuose reikiamas tiek viešąsias vietines, tiek ir nacionalines paslaugas gyventojai galės gauti vienoje vietoje, vieno langelio principu. Šių paslaugų centrų veikloje taip pat bus pasitelkiamos vietos bendruomenės, kurios galės patarti ir savo veikla prisidėti prie kokybiškesnio, draugiškesnio gyventojų aptarnavimo.
12. TS-LKD valdomos savivaldybės sieks pirmauti įgyvendinant **„Tūkstantmečio mokyklų“ programą**. Plėtosime visos dienos mokyklos modelį, sudarantį galimybes tėvams nesirūpinti vaikų paėmimu darbo dienos valandomis, o vaikams užtikrinantį tiek neformalų užimtumą, tiek galimybes atlikti savarankiškas užduotis.
13. **Įgyvendinsime programas naujų specialistų pritraukimui į regionus**. Kursime individualias priemones, kuriomis sieksime gerinti esamų viešojo sektoriaus specialistų - medikų, mokytojų, tarnautojų ir kitų – darbo sąlygas.
14. **Kursime klimatui neutralią savivaldą** per kadenciją pilnai pereinant prie atsinaujinančios energetikos šaltinių: visos savivaldybės įstaigos bus aprūpintos pigia, žalia elektros energija, daugelis taps jos gamintojomis, o šildymo srityje bus pereinama prie atsinaujinančiais ištekliais grįstų sprendimų (biokuro, elektros, žaliojo vandenilio). Gyventojų patogumui ir kainų mažinimui plėtosime energetinių bendrijų projektus.
15. **Spartinsime daugiabučių namų renovaciją** pilnai savo valdomose savivaldybėse įgyvendinant tai, ką yra suplanavusi 18-oji Vyriausybė.
16. **Diegsime transporto sektorių žalinančius sprendimus**: modernizuosime viešąjį transportą, pamažu pereisime prie elektrinių ir vandeniliu varomų transporto priemonių. Reikšmingai plėsime dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą, derinantis su bendruomenėmis padėsime įsirengti dviračių saugyklas prie daugiabučių namų. Plėtosime elektromobilių įkrovimo stotelių tinklą.
17. Viešojo transporto optimizavimo srityje **sieksime draugiškų sprendimų bendradarbiaudami su kaimyninėmis savivaldybėmis**: organizuosime vaikų vežimą į artimiausią mokyklą, o ne būtinai savivaldybės centrą ir diegsime vieningą regioninių viešojo transporto bilietų sistemą.